

Tavlorna som var större än konstnären själv

Berättelse

Hösten 1907 hände något ovanligt i en ateljé i Stockholm. Hilma af Klint, som då var 45 år, hade lagt ut enorma pappersark direkt på golvet. Hon skulle måla tio tavlor som var mycket större än hon själv. Varje tavla mätte 3,28 meter på höjden och 2,40 meter på bredden, så de fick aldrig plats på ett vanligt staffli. I stället kröp och böjde hon sig över papperet på golvet medan hon arbetade.

Tavlorna var en del av ett stort verk som hon kallade "Målningar till templet". Just denna serie fick namnet "De tio största". Året innan hade af Klint tagit ett djärvt steg och slutat avbilda verkligheten. Hon målade inte längre porträtt och landskap, utan stora cirklar, spiraler, blommor och fält av starka färger. Det var abstrakt konst, alltså konst som inte föreställer något verkligt, och hon gjorde det flera år innan kända män som Kandinsky brukar sägas ha uppfunnit den.

De tio tavlorna skulle tillsammans visa ett helt människoliv. De började i barndomen, där bakgrunden var lugnt blå. Sedan följde ungdomen i varmare färger som orange, med former som rörde sig snabbare och kraftfullare. Därefter kom mannaåldern och till sist ålderdomen. På bara tio bilder ville hon fånga hela livets resa.

Arbetstempot var nästan otroligt. af Klint kände att hon fick instruktioner inifrån, och hon målade varje tavla på ungefär fyra dagar. Hela serien blev färdig på omkring fyrtio dagar. Eftersom tavlorna var så stora och tunga kunde hon inte göra allt ensam, utan fick hjälp av två vänner ur sin krets, Cornelia Cederberg och Gusten Andersson. De målade snabbt, med tempera på papper, en gammal teknik som af Klint kände till sedan en resa till Italien.

Det märkliga är att nästan ingen fick se resultatet. af Klint visade sällan verken för andra, och hon var övertygad om att hennes samtid inte var redo för dem. Tavlorna rullades senare ihop och packades ner, och de låg gömda i årtionden. Först långt efter hennes död förstod konstvärlden att en svensk kvinna, på golvet i en stockholmsateljé 1907, hade målat några av de allra första abstrakta verken i historien.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
en ateljé	ett rum där en konstnär arbetar
ett pappersark	ett stort, platt papper
ett staffli	ställ som man har tavlan på när man målar
djäv	modig, som vågar mycket
avbilda	göra en bild av något som finns på riktigt
en spiral	en form som snurrar runt och inåt
abstrakt	som inte föreställer något verkligt

ORD	FÖRKLARING
en serie	flera verk som hör ihop
tempera	en sorts färg som man målar med, känd sedan lång tid
en krets	en grupp människor runt omkring någon
samtid	de människor som lever på samma tid

Läsförståelsefrågor

- Varför målade af Klint tavlorna på golvet?
 - Hon hade inga möbler
 - Tavlorna var för stora för ett staffli
 - Hon ville sitta bekvämt
- Vad hade hänt med hennes konst året innan, 1906?
 - Hon hade slutat avbilda verkligheten
 - Hon hade börjat måla fler porträtt
 - Hon hade slutat måla helt
- Vad skulle de tio tavlorna visa tillsammans?
 - tio olika städer
 - ett helt människoliv
 - tio kända personer
- Hur snabbt arbetade hon?
 - en tavla i månaden
 - ungefär en tavla på fyra dagar
 - en tavla per år
- Varför fick hon hjälp av Cornelia Cederberg och Gusten Andersson?
 - De var bättre målare än hon
 - Tavlorna var så stora och tunga
 - Hon ville inte måla själv
- Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 - af Klint målade med tempera på papper.
 - Hon visade gärna tavlorna för många människor.
 - Tavlorna såldes till ett museum i Italien.
- Varför är det märkligt att hon arbetade så snabbt? (öppen fråga)
- Vad menas med att "hennes samtid inte var redo" för tavlorna? Förklara med egna ord. (inferens)
- Beskriv kortfattat hur de tio tavlorna skildrade ett människoliv, från första till sista tavlan. (öppen fråga)

Facit

1. 1. Tavlorna var för stora för ett staffli
2. 1. Hon hade slutat avbilda verkligheten
3. 1. ett helt människoliv
4. 1. ungefär en tavla på fyra dagar
5. 1. Tavlorna var så stora och tunga
6. 1. ja b) nej (hon visade dem sällan för andra) c) det står inte i texten
7. Exempel på svar: Det är märkligt för att tavlorna var enorma och svåra att måla, men hon gjorde ändå tio stycken på bara omkring fyrtio dagar.
8. Exempel på svar: Det betyder att människorna på hennes tid antagligen inte kunde förstå eller uppskatta en så ny och ovanlig konst.
9. Exempel på svar: Tavlorna började i barndomen med blå färger, gick vidare till ungdomen i varma färger med mer rörelse, sedan mannaåldern och till sist ålderdomen.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten är skriven i preteritum och zoomar in på själva arbetsprocessen 1907, vilket kompletterar porträttets översikt. Öva gärna preteritum (målade, kröp, fick) och tidsuttryck (året innan, sedan, därefter, till sist). Tema: skapande, mod och uthållighet. Lyft begreppen *abstrakt* och *tempera*. Visa gärna bilder av "De tio största".

Diskussionsfrågor

- af Klint vågade lämna det säkra (porträtt som sålde) för något helt nytt. När är det värt att ta en sådan risk?
- Tavlorna visar livets faser: barndom, ungdom, vuxenliv och ålderdom. Vilken fas tycker du är mest spännande att skildra, och varför?
- Hon arbetade snabbt och kände att hon "fick instruktioner inifrån". Känner du igen en sådan känsla av inspiration från något du har gjort?
- **Skriv (4 meningar):** Tänk dig att du står framför en av de tio tavlorna, tre meter hög och full av färg. Beskriv vad du ser och hur det känns.

Källor och faktagranskning

- Hilma af Klint – Wikipedia (engelska): https://en.wikipedia.org/wiki/Hilma_af_Klint
- Hilma af Klint | Biography, Art – Encyclopaedia Britannica: <https://www.britannica.com/biography/Hilma-af-Klint>
- Hilma af Klint Foundation: <https://hilmaafklint.se/about-hilma-af-klint/>
- Moderna Museet – About the artist Hilma af Klint: <https://www.modernamuseet.se/stockholm/en/exhibitions/hilma-af-klint-2013/about-the-artist/>
- Svenskt kvinnobiografiskt lexikon (skbl.se): <https://www.skbl.se/en/article/HilmaafKlint>

Fakta granskad i juni 2026. Nyckelfakta: Hilma af Klint föddes 26 oktober 1862 i Solna/Stockholm och dog 21 oktober 1944 i Djursholm efter en spårvagnsolycka. Hon utbildades vid Kungliga Konstakademien i Stockholm (examen 1887). Hon tillhörde gruppen "De fem", som hölls séanser inspirerade av teosofi. Hennes första abstrakta verk i serien "Målningar till templet" (Målningar för templet) inleddes 1906, flera år före Kandinsky, Malevitj och Mondrian. Hon bestämde att hennes verk inte skulle visas förrän minst 20 år efter hennes död; konsten fick stort genombrott bland annat genom Guggenheim-utställningen 2018–2019. Osäkerhet: exakt födelseort anges ibland som Solna, ibland som Karlbergs slott i Stockholmsområdet – båda förekommer i källorna.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.